

“Biz Yerdə yaşayanların hamısını birləşdirmək üçün gəlmişik”

Sayt: Turkustan.info

Tarix: 17.04. 2017

Bəhai dini dünya dinləri arasında ən cavanıdır. Bu din dünyanın 234 ölkəsində yaşayan 2100 millət, xalq və etnik qrupa mənsub 7 milyondan çox insanı birləşdirir. Bu Birlük planetimizdə qlobal eko-logiyanı qorumaq, xalqların sosial və mədəni inkişafına nail olmaq yollarında BMT-nin bir sıra orqanları- EKOSOS, YUNİSEF, YUNEP ilə əməkdaşlıq edir. Birlüyün BMT-nin Nyu-York və Cenevrədəki qərargahlarında, o cümlədən Nayrobidə Ətraf mühitə dair Proqramında nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda da bu dinin ardıcilları var. DQDK məlumatına görə qeyri-islami dini qurum kimi iki bəhai icması dövlət qeydiyyatından keçib. Bəhai icmalarının respublikamızda fəaliyyəti ilə bağlı məlumat almaq məqsədilə Azərbaycan Bəhai icmasının İctimai Əlaqələr ofisinin koordinatoru Azər Cəfərova müraciət etdik.

Azər bəy, müstəqilliyin ilk illərində bəhailiyin adı “missioner” təşkilatlar arasında çəkilirdi....

Bunu Bəhai dininin tarixindən xəbərsiz insanlar deyirdi. İran və Azərbaycan bəhai dininin vətənidir. O, azərbaycanlıların ənənəvi dinidir. Babi icmaları Azərbaycanda XIX əsrin 40-cı illərindən mövcuddur. 1860-70-ci illərdə Bakı, Gəncə, Balaxanı, Şamaxı, Salyan, Sabirabad, Naxçıvan və Bərdədə bəhai icmaları fəaliyyət göstərmişdir. Bunu tarixi mənbələr təsdiq edir. 1937-ci il ərəfəsində icmalarda 6000 nəfərdən çox adam olub. Biz bu sayı hələ də bərpa edə bilməmişik. Heç bir icma bu cür amansızlıqla dağıdılmayıb. İtkilərimiz böyükdür: 38 rəhbər şəxs öldürülüb, yüzlərlə insan həbs edilib, sürgün olunub...

Güney Azərbaycanda da yurddaşlarımız babilər (1844-1852) hərəkatında fəal iştirak edib. Zəncan üsyanında Zeynəbin (Rüstəmənin) qəhrəmanlığı, Tahirə Qürrətüleynin islam Şərqində ilk dəfə çadrasını atıb, qadın–kişi bərabərliyini bəyan etməsi, bu dinin peyğəmbəri Babın Azərbaycanın əski paytaxtı Təbrizdə edam edilməsi tarixi faktlardır.

Bəzən “babi”, bəzən isə “bəhai” ifadələrindən istifadə edirsiniz. Məlumatsız oxucu üçün bu anlaşılmazlıq yarada bilər.

Bu anlayışlar ayrı, eyni zamanda bir-birinə bağlıdır. Bundan ötrü tarixə müraciət etməliyik. 1844-ci il mayında İranın Şiraz şəhərində Seyid Əli Məhəmməd adlı gənc Özünü Mehdi elan edərək “Bab” (ərəbcə “qapı”) adlandırır. Bildirir ki, Onun əsas məqsədi insanları Allahın tezliklə zühur etdirəcəyi Kəsi- İlahi Zühuru qəbul etməyə hazırlamaqdır. Babın çağırışları “babi”lər hərəkatına səbəb olur. Hərəkat yatırılır, Bab edam edilir. Hərəkatın üzvi Mirzə Hüseyn Əli – Bəhaullah (ərəbcə “Allahın Cəlalı”) həbsxanaya salınır. Sonra həbsxana İraqa sürgün ilə əvəz olunur. Bağdadda 1863-cü ilin baharında Bəhaullah Özünü Babın vəd etdiyi İlahi Zühur elan edir. Bəşəriyyətə Allahdan Yeni İlahi təlimin nazil olduğunu bildirir. O, dünyanın hökmdarlarına məktub yazaraq, onları Yeni Dini tanımağa çağırır. Bəhaullahı Peyğəmbər kimi qəbul etmiş babiləri və digər dinlərin ardıcilları həmin vaxtdan “bəhai” adlanmağa başlayır. Bəhaullah 40 il məhbəs həyatı yaşadıqdan sonra 1892-ci ildə dünyasını dəyişir. Ölümündən əvvəl O, Əbdül-Bəhanı “Əhdin Mərkəzi” təyin edir. Əbdül-Bəhanın dövründə Bəhai dininin ardıcilları artıq dünyanın 37 ölkəsində var idi. Əbdül-Bəha 1921-ci ildə dünyasını dəyişir. Onun Vəsiyyətinə uyğun olaraq dinin rəhbərliyi Şövqi Əfəndiyə (1897-1957), 1963-cü ildən isə dünya bəhailərinin Ali inzibati və Ruhani orqanı “Umumdünya Ədalət Evinə” verilmişdir.

Deyə bilərikmi ki, XIX əsrin ortalarında yeni bir din yarandı?

Düz buyurursuz, Bəhai dini tam müstəqil yeni dünya dinidir, yəni o, hansısa dinin tərkibində məzhəb və ya təriqət deyil.

Klassik dinlər var ikən XIX əsrdə yeni dinə nə ehtiyac vardı?

Əvvəla, Bəhai dini İlahi Vəhyin kəsilməzliyi mövqeyindən çıxış edir. Bəşəriyyət durduqca Peyğəmbərlərin gəlişi davam edəcək. Bəhai dini iki Peyğəmbər – Bab (1819-1850) və Bəhaullah vasitəsilə nazil olub. Bəhaullah da peyğəmbərlərin sonuncusu deyil. O, Özündən sonra növbəti peyğəmbərin 1000 ildən tez gəlməyəcəyini bildirib. Peyğəmbərlərin gəlişinin və Bəşəriyyətin kamilləşməsinin sonu yoxdur. Bu proseslər 100 min illərlə davam edəcək. Allahın Bəşəriyyət üzərində rəhbərliyi heç vaxt kəsilməyəcək. Bəhaullah yazır: “Allahın dini dünyanın libasıdır, elə ki, köhnəldi, Allah onu təzə libasla bəzəyir. Allahın dini həmişə həmin dövrə uyğun şəkildə zahir olur...”.

Bütün dinlər “qiyamətdən”, “zamanın sonundan”, “dünyanın dağılmasından” danışırsınız, amma Bəhai dini tamamilə fərqli perspektivlər vəd edir. Belə çıxır ki, siz bu anlayışları qəbul etmirsiniz?

Bu anlayışları rəmzi qəbul edirik. Bəhaullah “Kitabi-İqan”da bu anlayışların izahını verib. Qiyamətdə “günəşin qaralması”, əslində həqiqət günəşlərinin – ilahi təlimlərin “sönməsi”dir, “ulduzların tökülməsi” – dini rəhbərlərin nüfuzdan düşməsi, cəmiyyətdə mövqelərinin itirməsidir. “Ölülərin qəbirlərdən qalxması”- insanların cəhalət və materializm qəbirlərindən qalxması, imana gəlməsi, dövrünün Peyğəmbərini qəbul etməsi anlamındadır, burada fiziki dirilmədən söhbət getmir. Qıyası, hər dəfə din xurafatlarla yüklənəndə, mövhumatlara və cəhalətə qərqləndəndə ilahi gücünü itirir, işıq saçmır və insanlara yol göstərmir. Belə bir “dinə” xidmət edən ruhanilər – mollalar, keşişlər, kahinlər və s. maddiyata bağlanır, siyasətə qoşulur, dinin ruhani əsaslarını unudub, dövrünü başa vurmuş ayin və mərasimlərinə yapışırlar və nəticədə nüfuzdan düşüb, “yerə tökülürlər”.

Başqa dinlərdə “şeytan”, “iblis”, “cin” kimi varlıqların mövcudluğuna inam var...

Bəhai təliminə görə Kainatda bir fəvqəlmüvə var, o da Allahdır. “Şeytan”, “iblis”, “cin” rəmzi mənə daşıyır, insanın nəfsi və fiziki istəkləri ilə bağlı anlayışlardır.

Cənnət və cəhənnəm nədir?

Cənnət Allaha yaxınlıq, cəhənnəm isə ondan uzaq düşməkdir. Bu hal həm bu dünyada insana, həm də həm də ölümdən sonra ruhun o dünyadakı halına aiddir.

Başqa dinlərə münasibətiniz necədir?

Bəhai dini özündən əvvəl gəlmiş bütün dinləri, onların Peyğəmbərlərini – Krişna, Zərdüş, Budda, Musa, İsa və Məhəmmədi, onların nazil etdiyi Müqəddəs Kitabları qəbul edir. Yerdə Allahın bir Dini mövcuddur, bütün dinlər Onun tarixi mərhələləridir. Müqəddəs Kitablar bir İlahi Kitabın səhifələridir. Bu Din daim təkəmlənir. Bəhaullahın təlimi bu silsilədə növbəti mərhələdir. Hər yeni Vəhy əvvəlkinə tamamlayır. Bütün dinlərin ruhani əsası birdir; onları yalnız zahiri əlamətlər – qanun, ayin və mərasimlər fərqləndirir. Hər yeni Peyğəmbər gəlib, Dinin zahiri əlamətlərini zamanın tələbinə uyğun olaraq dəyişdirir və dövrün problemlərinin

həlli yollarını göstərir. Bəhaullah müasir insan cəmiyyətinin məruz qaldığı xəstəliklərə əlac etməkdən ötrü gəlib.

Bəs, müasir dünyanın xəstəliklərinə əlac ilə bağlı Bəhaullahın təliminin mahiyyəti nədir?

Bu gün bəşəriyyətin ən böyük xəstəliyi onun siyasi, iqtisadi, dini, milli zəmində parçalanmasıdır. Bəhaullah buna əlac kimi Bəşəriyyətin Birliyi prinsipini irəli sürüb. Bəhai dini təlimində Bəşəriyyətin Birliyi prinsipi mərkəzi mövqedə durur. Həzrət Bəhaullah yazır: “Şübhəsiz ki, irqindən və dinindən asılı olmayaraq dünyanın bütün insanları Vahid səma mənbəyindən ilham alırlar və onların hamısı Tək olan Allahın təbələridir”. İnsan bədəni təkamül prosesində fiziki inkişafın müxtəlif mərhələlərindən keçdiyi kimi Bəşəriyyət də özünün sosial inkişafı prosesində müxtəlif mərhələlərdən keçir. Qədim dövrlərdə adamlar ayrı-ayrı ailə qrupları halında yaşayıb, bu qruplar qəbilələrə çevrilib, şəhər- dövlətlər, xalqlar və nəhayət XIX-XX əsrlərdə müasir millətlər və dövlətlər yaranıb. Bəhaullah öyrədir ki, Bəşəriyyətin Birliyi kamillik yolunda sonuncu sosial mərhələdir. O, izah edirdi ki, Onun gəlişində əsas məqsəd insanların birliyini mümkün etməkdir. O, yazırdı: “Həqiqətən, Biz Yerdə yaşayanların hamısını birləşdirməkdən və ayrılmaz etməkdən ötrü gəlmişik”. Həqiqi birlik, hər bir insan ayrılıqda Bəşəriyyətin Birliyini əsas ruhani prinsip kimi qəbul etdiyi zaman əldə ediləcəkdir. Bəşəri Birlik hansısa qüdrətli qruplaşma tərəfindən yuxarıdan tətbiq edilməyəcəkdir. Hər yerdə insanlar “Dünya bir vətən və bütün insanların onun vətəndaşı” olmasını dərk edənə kimi o insan şüurunda tədricən inkişaf edəcəkdir. Şüurdakı bu dəyişikliklər cəmiyyətdə görünməmiş dəyişikliklərə səbəb olacaqdır. Əbdül-Bəha yazır: “Əməkdaşlıq və birlik bərqərar olacaq və sonda müharibənin tamamilə qarşısı alınacaq. Dünyanın beş qitəsi bir qitə kimi olacaq. Ölkələr arasında münasibətlər və xalqların dostluğu – elə bir səviyyəyə çatacaq ki, insan nəslə bir ailə və qohum kimi olacaq. Güclü və zəif, varlı və yoxsul, qarşı-qarşıya duran təriqət və ədavət aparıcı millətlər bir-birinə qarşı tam məhəbbətlə, dostluqla, ədalət və bərabərliklə rəftar edəcəklər, dünya elmlərlə və Allahın biliylə dolacaq”.

Prinsiplərinizdən biri siyasətə qoşulmamaq, ölkənin qanunlarına itaət etməkdir.

Bəhaullah siyasətdən uzaq olmağı, siyasi partiya və bloklara qoşulmamağı, ölkə və ondan kənar baş verən siyasi çəkişmələrdən kənar gəzməyi tövsiyə edib. Biz dövlətə ehtiram göstərir və onun qanunlarına itaət edirik, humanitar və qeyri-siyasi məsələlərdə dövlətə və Azərbaycan cəmiyyətinin başqa seqmentlərinə həmişə dəstək verməyə hazırıq. Bəhainin öz ölkəsinə məhəbbəti siyasi partiyalarda iştirak etməkdə və ya siyasi fəaliyyətlə məşğul olmaqda deyil, öz ölkəsinin çiçəklənməsi üçün vicdanlı əməyindədir. Öz vətəninə və insanlığa məhəbbət ruhunda görülmüş istənilən iş, məsələn, elm, sənət, incəsənətlə məşğul olmaq, müəllimlik və həkimlik Bəhai dinində Allaha ibadət hesab edilir.

Bəhailər passifistdir?

Bəhailər global miqyasda tərki-silahın və Böyük Sülhün tərəfdarı olsalar da, onlar müasir anlamda passifist deyillər. Böyük Sülhə gedən yolda birinci mərhələdə möhkəm prinsiplər əsasında Beynəlxalq kollektiv təhlükəsizlik müqaviləsi hazırlanmalıdır. Bütün dövlətlər bu müqaviləyə qol çəkməlidir. Hər hansı bir dövlət başqasının ərazisinə təcavüz edərsə, bütün dövlətlər birləşib, işğalçıyı susdurmalıdır. Bu sistem gələcəkdə ümumi tərki-silah və Böyük Sülhün bərqərar edilməsindən ötrü möhkəm əsas ola bilər. Bəhaullah bunu belə ifadə etmişdir:” Labüd məsələ budur ki, yer üzündə böyük bir məclis qurulsun, hökmdarlar həmin

məclisdə Böyük Sülh barədə müzakirələr aparsınlar. Onun da yolu budur ki, böyük dövlətlər dünyanın rahatlığı üçün möhkəm sülhə can atsınlar və əgər bir hökmdar başqa bir hökmdarın üstünə qalxsə, hamılıqla birləşib onun qarşısını alsınlar”. Onda, dünyada həqiqi əmin-amanlıq və Böyük Sülh bərqərar olar, müharibə, ixtilaf və təcavüzlərin kökü bir dəfəlik kəsilər. Azad olmuş hərbi xərclər elm, təhsil və səhiyyənin inkişafına, yoxsulluğun, savadsızlığını və xəstəliklərin yox edilməsinə və ən nəhayətdə Kainatın tükənməz sərvətlərinin mənimsənilməsinə sərf olunar.

Bir qədər də Azərbaycan bəhai icmasının fəaliyyətindən danışaq? İlk sualım budur: sayınız nə qədərdir?

Bölgələri də əhatə etməklə 1000 nəfərdən bir qədər çoxdur. Qeyd etdiyim kimi, 1937-ci il ərəfəsindəki sayımızı hələ bərpa edə bilməmişik.

Azərbaycanda Bəhai dini icmasının lideri kimdir?

Bəhaullahın təlimi əsasında Bəhai dinində peşəkar ruhanilik qadağandır, ona görə də icmalarda lider yoxdur. İcmanın fəaliyyəti kollegial idarəetməyə əsaslanır. Yerli icmalarda ildə bir dəfə aprel ayında seçkilər vasitəsilə formalaşdırılan və üzvlərinin sayı 9 nəfər qadın və kişilərdən ibarət yerli Şuralar fəaliyyət göstərir. Şuraların çıxartdığı qərarlar ya katiblər, ya da ayrı-ayrı komitələr tərəfindən icra olunur və bütün icma bu haqda məlumatlandırılır. Milli Şuranın 9 nəfərlik heyəti də ildə bir dəfə seçkilər əsasında formalaşdırılır. Hər beş ildən bir isə dünyanın 186 ölkəsindən olan Milli Şuraların üzvləri bir araya gəlib, Beynəlxalq Qurultayda Bəhailərin Ali Ruhani və İnzibati orqanı – Ümümdünya Ədalət Evini seçirlər.

Dünyanın müxtəlif guşələrində bəhai məbədləri fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda da belə bir məbəd tikmək planınız varmı?

1886-1937-cü illər ərzində Bakı Bəhai icmasının mülkiyyətində Bakının “Çadrovu 216” ünvanında məbəd funksiyasını qismən yerinə yetirən bina olub. Hətta XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan bəhailərinin daha böyük və yaraşığı məbəd tikmək ilə bağlı planları da var idi. 1937-ci ildə icma dağıldıqdan sonra Çadrovu 216 ünvanındakı bina dövlətin mülkiyyətinə keçib. Hazırda Bakıda və bölgələrdə möminlər Bəhai mərkəzlərində və öz evlərində ailə üzvləri və yaxınları ilə birgə Azərbaycanın əmin-amanlığı və firavanlığı üçün, öz icmaları və ailələri üçün Allahdan kömək diləmək məqsədilə dua toplantıları təşkil edirlər. Bundan ötrü ayrıca “Azəridua.com” saytı da yaratmışıq. Bu toplantılar inancından asılı olmayaraq hamının üzünə açıqdır. Ümid edirik ki, nə vaxtsa Azərbaycanda da Bəhai məbədi inşa ediləcək və möminlər öz ibadətlərini orada icra edəcəklər.

Azərbaycan Bəhai icması bu gün hansı məqsədləri həyata keçirir?

Fəaliyyətimizdə əsas prioritetlər gənc nəslin mənəvi və intellektual inkişafının dəstəkləyən proqramların irəlilədilməsidir, yəni təlim-təربiyədir. Bu fəaliyyətlərimiz dinindən, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hamının üzünə açıqdır. Bu proqramların məqsədi yaxşı övlad, yaxşı valideyin, yaxşı qonşu və nəhayət yaxşı vətəndaş yetişdirməkdir. Çox saylı icmaların olduğu ölkələrdə, məsələn, Hindistan, Kolumbiya, Konqo Demokratik Respublikası, Kamboca və digər ölkələrdə bəhailər öz ölkələrinə dəstək məqsədilə böyük sosial-iqtisadi layihələr həyata keçirirlər, onların bir hissəsi ekoloji və kənd təsərrüfatı istehsalı, savadsızlığın ləğvi, peşə məktəblərinin təşkili, yoxsulluqla mübarizə, icma banklarının və digər iqtisadi sistemlərin yaradılması, qadın və uşaq haqlarının qorunması, ailə

institutunun möhkəmləndirilməsi, milli mədəniyyətin inkişafı, problemlı sosial qruplarla iş və s. yömünlüdür. Bizdə insan və maliyyə resurslarının məhdudluğu iri sosial-iqtisadi layihələrə başlamağa hələ imkan vermir. Gücümüz ölkəmiz üçün yalnız kiçik həcmli – ağacbasdırma, məhəllələrin abadlaşdırılması, uşaq və yeniyetmə festivallarının və ailə institutuna həsr olunmuş yay məktəblərinin təşkili və s. işlər görməyə çatır.

Bir neçə il əvvəl Azərbaycan hökuməti dini icmalara maliyyə dəstəyi göstərdi. Bakı və Sumqayıtdakı bəhai icmaları bu yardımdan imtina etdilər...

Həmin dövrdə biz bu haqda mətbuata açıqlama verdik və hökumətə də öz minnətdarlığımızı bildirdik. Yenə təkrarən bildirirəm ki, Bəhaullahın təliminə görə, bəhai fondlarına iyanə vermək bəhailərin müstəsna imtiyazıdır. Maliyyə durumumuzdan asılı olmayaraq qeyri-bəhai mənbələrindən iyanələr və yardımlar qəbul edilmir. Bu dünyanın hər yerində belədir. Əgər kimsə iyanə verməkdə israrlıdırsa, bəzən belə hallar da olur, o şəxsin iyanəsi Bəhai dininin məqsədlərindən ötrü istifadə edilə bilməz. Həmin pullar icmadan kənarda sırf humanitar məqsədlərdən ötrü istifadə olunur. Bu qaydalar Bakı və Sumqayıt icmalarının nizamnamələrində öz əksini tapıb və həmin nizamnamə əsasında icmalar dövlət qeydiyyatından keçiblər. Dövlətin qanunlarını pozmaq bizim prinsiplərə ziddir.

Daha nə demək istərdiniz?

Azərbaycan Bəhai icması oktyabr ayında inanclarının mənbəyi, Bəhai dininin peyğəmbəri Həzrət Bəhaullahın (1817-1892) mövludunun 200 illiyini qeyd edəcəklər. Biz bu əlamətdar hadisəni bütün yurddaşlarımız ilə birgə keçirmək istəyirik və bütün Azərbaycan xalqını bu tədbirə dəvət edirik.

Rumiyyə, Moderator.az